

עבודת השעה

"ראל הלנה"

ידעים קולו' על הפלשתיים בזכות שמואל בנה, כפי שאכן מתאר בהמשך, שתפלתה נענתה: "ידעים ה' בקול גדול ביום ההוא על פלשתיים ויהם" (שם ו, י). לפני תפלת חנה נאמר: "וכעסותה צרתה גם כעס בעבור הרעמה כי סגר ה' בעד רחמה" (ש"א א, ו). פשט הפסוק, כפי שמבארים המפרשים שם, כוונתה של פנינה היתה להקעים את חנה ולגרם לה להצטער ולהתאונן. נראה שהם מבינים את פעלת ההתרעמות, שבדומה לדעם, היא התפרצות של קולות רמים הנובעים מהצטברויות של כאבים ורגשות צער.

אך חז"ל דרשו שכונת פנינה היתה לשם שמים: "א"ר לוי: שטן ופנינה לשם שמים נתכוננו... פננה, דכתיב: וכעסותה צרתה גם כעס בעבור הרעמה" (ב"ב טז ע"א), ובארו שמטרתה לא היתה להרגיז את חנה אלא להביאה - מתוך צער - להתפלל ולהתחנן לד'. הנצי"ב (בהעמק דבר במדבר י, ט, ובהרחב דבר ויקרא כג, כד) מבאר - עפ"י דברי הרמב"ם בהלכות תענית (א, א) - משמעות נוספת למלה 'תרועה', והיא: תפלה וזעקה. אולם - מה הקשר בין תרועה לתפלה? לאור דברי חז"ל לגבי הרעמת פנינה את חנה, נתן לבאר את דברי הנצי"ב באפן דומה: התפלה נקראת תרועה, משום שהיא מרכבת מחלקים שונים, שמצטרפים יחד לתפלה אחת ארכה.

נמצינו למדים על קשר נוסף בין ההפטרות על חנה לראש השנה: קשר בין התרועה, הרעם, וההתרעמות. ובדברי חז"ל אנו רואים את גדל פעלתן של התרועה בשופר ושל התרעמות חנה: רבנו גרשם (על הגמ' בב"ב ה"ל) מבאר את מטרתה של פנינה בהרעמת חנה, ע"פ דברי המדרש: "מה רעמים הללו לעולם אי אפשר בלא מטר, כך היתה מתרעמת ומכעסת אותה כדי שתבקש רחמים עליה שיהיו לה ולדות". גם ביחס לקול התרועה עולה מהפסוקים שבאמצעות התרועה, אנו נזכרים לטובה לפני ד', וכן נאמר בגמ' ב"ב (טז ע"א): 'אמרו לפני בראש השנה מלכיות וזכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכנו עליכם, וזכרונות - כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה - בשופר'. (הרב יהונתן מיכאלי)

בכל אחת מברכות "מלכויות", "זכרונות" ו"שופרות", הנאמרות בתפלת מוסף של ראש השנה, מובאים פסוקים מהתורה, מהנביאים, ומהכתובים. בפסוקי השופרות הנאמרים מהנביאים נאמר: "כל ישרי תבל ושכני ארץ, כנשא גם הרים תראו וכתקע שופר תשמעו" (ישעיהו יח, ג). ויהיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האבדים בארץ אשור והנדרים בארץ מצרים, והשתחוו לד' בהר הקדש בירושלם" (ישעיהו כז, יג). "וד' עליהם יראה, ויצא כפרק חצו, וד' אלקים בשופר יתקע, והלך בסעודות תימן" (זכריה ט, יד). במה עוסק כל פסוק? שני הפסוקים הראשונים מדברים בקבוצ גלויות. הפסוק השלישי מדבר על פרענות על הגויים, שרש"י וראב"ע ורד"ק פרשוהו

בתורה לא נאמר במפרש שיום א' בתשרי הוא ראש השנה. גם המצוה המיוחדת של יום זה, שמיעת קול השופר, לא נאמרה בצורה מפורשת בדיני היום. בשני פסוקים בתורה מתאר היום, והתאור כולל שני משגים שהמלה המשתפת בהם היא 'תרועה': בפרשת 'אמר' נאמר: "זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד); ובפרשת 'פנחס' נאמר: "יום תרועה" (במדבר כט, א). מה משמעות המלה 'תרועה'? פרושים רבים נתנו לה, ונגסה בע"ה לעמוד על הנקודה היסודית המשתפת להם. פשוט הדבר ששתי אותיות השרש היסודיות של המלה 'תרועה', הן ר' וע'. ר' שלמה פננהים מבאר (בספרו 'חשק שלמה', אות ריש) שצורף האותיות ר' וע' מורה על חבור מסים, ובלשונו: "דבר המודג לדבר שני ונכנס עמו ביחוס אחר, אם להשלים איזה דבר בצורף או לעשות כמותו". לפי זה מובן מדוע החבר נקרא רע (מוזנים לעין שם בדבריו הנפלאים, על אודות המלה 'רע'). מהאותיות הבסיסיות האלה כאן נולדות משמעותות שונות למלה 'תרועה': המשמעות הפשוטה שלה היא קול המרכב מקולות קצרים שמחברים יחד לקול ארוך. אפשר לומר שכל קול קצר הוא 'רע' של חברו, וביחד הם יוצרים את התרועה.

בברכת בלעם נאמר על עם ישראל ש"תרועת מלך בו" (במדבר כג, כא). יש מפרשים שמסבירים שם את התרועה במובן הקול כנ"ל, אך אחרים מסבירים שם את המלה 'תרועה' מלשון 'רע', במשמעות של רעות וחבורות, כפי שמבאר רש"י שם: "לשון חבה ורעות... וכן תרגם אונקלוס ויטכית מלכיהו בניהו".

בהקדמה לפרוש שלישי למלה 'תרועה', נעין במלה נוספת המבססת על אותיות השרש ר' וע' וקשורה לשני פעלים בהפטרות ראש השנה: 'הרעמה' ו'ידעים': הרש"פ (שם) מבאר ש'ידעים' נקרא כך משום שגם הוא - בדומה לתרועה - מרכב מקולות רבים שמתחברים יחד לקול ידעם גדול. מקולו הרועש של הרעם נגזרים הפעלים 'הרעמה' ו'ידעים'. חנה בקשה בסוף תפלתה: "ה' יחתו מריביו עליו בשמים ידעים" (ש"א ב, י), וכפי שמסביר 'מצודת דוד' שם, היא התפללה שר' (ש"א ב, י), וכפי שמסביר 'מצודת דוד' שם, היא התפללה שר'

מתגלה מלכות ד' בעולם! כך אומרים אנו בתפלת מוסף: "אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותו עלינו מהרה, והופע והנשא עלינו לעיני כל חי, וקרב פוזרנו מבין העושים, ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ". מה הקשר בין קבוצ גלויות למלכות ד'? מלכות ד' על העולם מתגלה דרך עם ישראל, שנמצא בארץ ישראל, ומקים את רצון ד', ועל ידי כך מלמד את העולם כלו שד' שולט בעולם. וכאשר גלינו מארצנו היה בכך חלול שם ד', כמו שנאמר בספר יחזקאל (לז, כ): "והחללו את שם קדשי, באמר להם: עם ד' אלה, ומארצנו יצאו". ופרש רש"י: "ולא היה יכלת בידו להציל את עמו ואת ארצו". וכאשר עם ישראל חזר לארצו - יש בכך קדוש שם ד', וגלוי מלכות ד', כמפרש שם ביחזקאל בהמשך הנבואה. יש לצון שגם בתפלת הקרבנות, הנאמרת בכל יום, אנו אומרים: "קבץ נפוצות קודם מארבע כנפות הארץ, יכירו וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלקים לבדך, עליון לכל ממלכות הארץ". וכן נאמר בתפלת "יהוה רחום", הנאמרת בימים שני וחמישי: "אבינו, אב הרחמן, הראנו אות לטובה, וקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ, יכירו וידעו כל הגוים כי אתה ד' אלקינו". יהי רצון שנוזה בקרוב לקבוצ כל גלויותינו, ולהתגלות שם ד' עלינו ועל כל העולם כלו. (הרב איתן שדורפי)

על יזו. אבל כתב האברבנאל: "יכבר פרושו בספרי (בהעלותך עז) זה הפסוק על הנאולה העתידה. אמרו: לפי שנאמר: 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול' (ישעיהו כז, יג) המובא לעיל, אבל איני יודע מי יתקע. תלמוד לומר: 'יד' אלקים בשופר יתקע". מדברי האברבנאל נראה שלפי הספרי בנות הפסוק היא לקבוצ גלויות, בדומה לשני הפסוקים הראשונים שהובאו מדברי הנביאים. המלבי"ם פרש שחלקו הראשון של הפסוק: "יד' עליהם יראה, ויצא כבדק חצו", מדבר על מלחמת המכבים ביונים, אך סוף הפסוק: "יד' אלקים בשופר יתקע, והלך בסערות תימן", מדבר על מלחמת גוג ומגוג: "במלחמה האחרונה של גוג ומגוג ד' אלקים בשופר יתקע, לקבץ הנדחים מארבע כנפות הארץ, כמו שנאמר: 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים'". לפי זה שלשת הפסוקים מדברי הנביאים מדברים על קבוצ גלויות ישראל לארץ ישראל האם יש קשר מהותי בין קבוצ הגלויות לראש השנה? יש לשאל: האם פסוקים אלו הובאו רק מפני שנוצר בהם השופר, או שמא יש קשר מהותי בין קבוצ הגלויות לראש השנה? נראה שדואי יש קשר מהותי בין קבוצ הגלויות לראש השנה, שכן, ראש השנה הוא יום המלכות ד' על העולם, ועל ידי קבוצ הגלויות

פירת ההלכות "סחיטה וחליבה ביו"ט" (סימן תקה)

ב. בהמה העומדת לאכילה מתר לחלב אותה ביום טוב לתוך כלי שיש בו אוכלים, כגון ארז, באפן שרוב החלב נבלע באכל. אבל אסור לחלב מלוא הפלי על פרוסה אחת או שתים. אבל בהמה שעומדת לחליבה או לגדל ולדות אסור לחולבה ביום טוב אף על גבי אוכלים, מפני שבהמה העומדת לחליבה היא מקצית. אלא משום צער בעלי חיים יאמר לגוי שיחלב אותה ביום טוב, או שיחלב אותה באפן שהחלב הולך לאבוד. ובהמה של גוי אפילו עומדת לחליבה, מתר לחלב אותה ביום טוב, שאין בה משום אסור מקצה, ובלבד שיחלב לתוך מאכל, שיתן מאכל בכלי, ויחלב לתוך מאכל, באפן שרוב החלב יהיה נספג בתוך המאכל, שאז אמרינן משקה הבא לאכל כאלו דמי. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעג. הלכות עולם חלק ב' עמוד כ. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עד]

ג. במקום שחולבים על ידי מכונת חליבה חשמלית, נראה שמתר להלביש הצנור בעת תנועת החשמל בדדי הבהמה באפן שהחלב ילך לאבוד זמן מועט, ואחר כך יעמיד כלי תחת החד לקבל החלב. [ילקוט יוסף שם, וחזון עובדיה יום טוב עמוד עה]

ד. מתר לרדף שקדים ביום טוב, להוציא החלב שלהם, כיון שמפיקים טעם, ואין דרך לעשות מהם הרבה בבית אחת. [ילקוט יוסף שם. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עה].

עורך ומגיש: שלום ע.
ניתן לקבל את העלון לאימייל: avodat.ase@gmail.com

סיפור בהמשכים "בזכות הגנב" חלק ב.

מציור: הרבנית בעלת המפל - זה היה הכנוי שדבק ברבנית מרים-חיה משאץ (סוצ'אבה). היא הייתה בתו של הצדיק הנודע רבי מאיר (השני) מפרמישלו, אשר ספורים רבים התהלכו על המופתים שחולל. את הכנוי קבלה בזכות המפל של אביה, שאותו מסר לה לפני פטירתו. ביתה של הרבנית נעשה מוקד עליה לרגל. אנשים ונשים, זקנים וצעירים, שחרו לפתחה, ואת כלם הייתה מברכת כיד ה' הטובה עליה. הברכות פגעו את פולחן עקרות נפקדו, חולים נרפאו, והצלחה לוותה את כל המתבקשים. "אבקש מראש את סליחתה, אך רצוני לשאל שאלה", פתח הצדיק מו"ר נייץ. מנין לך אפוא הכוח הזה של עשיית מופתים? **המסד:** "אחד הגנבים המכשירים ביותר, שבאחר פלא מעולם לא נתפס בגנבתו, היה 'לייבקה' הגנב". הכל ידעו כי הוא שולח יד ברכוש הזולת, אך תמיד עשה את מעשיו בהירות ובלי להותיר עקבות. "שנה אחת התעוררה בלבו תשוקה לקבל את ברכתו של הצדיק לרגל תחילת השנה החדשה. אולם ככל שהתקרב אל מקום עמידת הצדיק החל להרהר שהצדיק בודאי יסרב לברך אותו, שכן הדבר עלול להתפרש כהסכמה למעשיו. הוא עמד בצד והמתין להזדמנות. פתאום ראה שהרבני תפוס במחשבותיו ואין איש לידו. לייבקה החליט לבוא מהצד ולגעת בשוולו של הצדיק. אולי לא יזהה אותו הרבי, ואולי אף יאצל עליו ברכת 'שנה טובה'. 'אולם מיד כשנגע לייבקה בידו של אבי, הרעים עליו הרבי בקולו בלי להסתובב לעברו: איך מתבייש? לא די שאתה גונב את אנשי העיר במשך כל השנה, אתה רוצה לגנב גם את דעתי?!" "לייבקה נתקף פחד. תחלה חשב לברוח, אך מיד התעשת וענה: 'חס וחלילה, רבי, לא רציתי לגנב את דעתו. מבקש אני את ברכתו הקדושה, שאם נגזר בראש-השנה על יהודים הגרים בעיר שיאבדו את ממונם על-ידי גנבה, שיהיה זה על-ידי...' "תשובה מחכמת זו העלתה חיוך רחב על פני אבי. הוא הסתובב לעבר לייבקה הגנב, הושיט לו את ידו וברכו לשנה טובה". הרבנית הצדקנית עצרה לרגע, ואחר המשיכה: "הייתי אז בקרבת מקום וראיתי את הנעשה. גם ראיתי את קורת-הרוח שתשובתו של לייבקה הסבה לאבי. באותו רגע עלה בדעתי לנצל את ההזדמנות. נגשתי אל אבי ואמרתי לו: 'גם אני מבקשת, שאם יהיו יהודים שנגזר עליהם כי יזדקקו לברכה ולשיועה - שתבואו ישועתם על-ידי...' "אבי הסכים לבקשתי וברכני", סימה הרבנית משאץ את ספוריה. "וכן, בזכות 'לייבקה' הגנב, זכיתי שיהודים יושעו על-ידי". על-פי בקשתה הניחו לאחר פטירתה את המפל של אביה בקברה, כדי להגן על העיר שאץ. ומפליאה העבדה, כי במלחמת-העולם הראשונה נשרפו כל העירות בסביבה חוץ מהעיר שאץ, שנותתה שלמה. **סוף!**